

4. Pajstrio bažnyčios kunigai. Klebonai

Bronius Mažylis

Kunigas marijonas Jurgis Tilvytis-Žalvarnis

(1880–1931)

Pajstrio bažnyčios statybos iniciatorius Jurgis Tilvytis-Žalvarnis gimė 1880 metais netoli Tauragnų, Gaidžių kaime. Mokydamasis Kauno kunigų seminarijoje pasižymėjo poetiniais gabumais. Jeigu A. Baranauskas garsėjo poema „Anykščių šilelis“, tai J. Tilvytis ryžosi apdainuoti gimtinės Sirvydžių miškelį, kurio likimas panašus

į šilėlio. Baigusį seminariją paskyrė vikaru į Krinčiną. J. Tilvytis nejaukiai pasijuto svetimame, molingų lygumų krašte. Dar J. Tilvyčiui teko vikarauti Tauragnuose, Paberžėje, Pakruojuje, Daujėnuose.

Krinčino parapijai priklausė Daujėnai. Kaimelis su koplyčia buvo įsikūręs ant aukšto, iš toli matomo kalno. Poetui šis peizažas priminė gimtąsias Tauragnų apylinkes. Daujėnų grožis ir praeities romantika buvo poemos „Daujėnai“, 1910 metais išleistos atskira knygele, parašymo akstinas. Dirbdamas įvairiose parapijose kun. J. Tilvytis matė didelį paprastų žmonių vargą, monotonišką buitį, skurdą, tamsumą. Tik švietimas, tik kantrus darbas, atjauta gali pakelti iš tamsos ir vargo, tik knyga pajėgs įžiebtį šviesos liepsnelę žmonių širdyse.

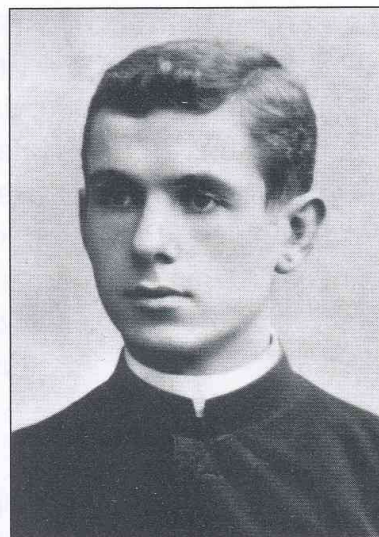
Pajstrio bažnyčioje J. Tilvytis-Žalvarnis kunigavo 1908–1916 metais. Jis ne tik pastatydino bažnyčią, bet pastatydino ir įkūrė mokyklą, biblioteką, senelių prieglaudą, špitolę. Į Pajstrio gyvenimą įnešė daug šviesos, naujo kultūros vėjo. Kunigo pastangomis buvo įkurta daug katalikiškų organizacijų. Iš Pajstrio J. Tilvytis iškeltas į Šėtą. Nors ir gyvendamas kitur, Pajstrio nepamiršo, karts nuo karto jį aplankydamas, susitikdamas su marijonui artimais žmonėmis. Šėtoje jis taip pat tęsė švietėjišką, labdarinę veiklą. Jo pastangomis suorganizuotas pirmas valsčius, teko eiti net viršaičio pareigas. Kuo galėdamas stengėsi padėti jaunimui. Kartą, neturėdamas kuo sumokėti mokytojams algų, atidavė jiems vienintelį džiaugsmą – gramfoną ir plokšteles. Trūkstant vadovėlių, pats naktimis rengdavosi pamokoms, ruošė medžiagą moksleiviams. Rėmė neturtingus mokinius, padėdamas pinigais ar mokymosi reikmenimis.

1922 m. J. Tilvytis atsisakė klebono pareigų, visą turtą užrašė vienuolėms kazimierietėms, pats įstojo į Marijonų ordiną ir išvyko į Marijampolę. Rūpinosi gimnazijos statyba, joje dėstė. 1927 m. atsikėlė į Panevėžį, buvo marijonų Švč. Trejybės bažnyčios rektorius bei Panevėžio vyskupijos socialinės ir labdarystės reikalų sekretorius, vadovavo Šv. Vincento Pauliečio draugijai, kuri mieste įsteigė 10 prieglaudų seneliams ir našlaičiams, vadovavo ateitininkams ir pavasarininkams.

Kun. J. Tilvytis, nors būdamas labai užsiėmęs, turėdamas Dievo dovaną – poeto talentą, po tiesioginių pareigų, rūpesčių skirdavo laiko ir kūrybai. Rašyti pradėjo dar kunigų seminarijoje. Tautinio atgimimo metu J. Tilvytis buvo vienas iš aktyviausių poetų. Daug dirbdamas su ateitininkais dar kunigaudamas Pajstryje parašė jiems himną. Išleido eilėraščių rinkinius „Dienelei brėkstant“, „Rūtų saujelė“, libretą „Per skausmus į laimę“, poemėles „Pajstriečiai“, „Daujėnai“, „Palaimintas triūsas“.

Nors kunigo-poeto kūryba nepasiekė aukšto meninio lygio, buvo rašoma priešokiais, atitrūkus nuo darbų, to meto sąlygomis turėjo nemažą poveikį, buvo skaitoma, deklamuojama vakarėliuose, dainuojama.

Po ilgesnės pertraukos, 1930 metais, J. Tilvytis-Žalvarnis išleido giesmių su gaidomis rinkinį. Jame įdėta jo paties parašytų ir perdirbtų iš senųjų kantičkų apie 160



Kun. Jurgis Tilvytis-Žalvarnis. Apie 1905 m. Iš Paulinos Bajoriūnaitės albumo.

giesmių. Kunigas J. Tilvytis stengėsi būti ten, kur savo tautai buvo reikalingiausias. Stokojant literatūros, pats imdavosi plunksnos. Taip buvo sukurti ateitininkų, blaivininkų himnai. Literatūrinį darbą J. Tilvytis-Žalvarnis dirbo iki mirties.

Mirė kun. J. Tilvytis-Žalvarnis 1931 m. Kūčių dieną, besakydamas pamokslą laidojant marijonų brolių vienuolį Panevėžio kapinėse. Palaidotas marijonų centre, Marijampolėje. Panevėžio kapinėse kunigo mirties vietoje atminimui pastatytas paminklas. Ganytojo pareigas po J. Tilvyčio Pajstryje ėjo kunigai: Leonas Špakevičius, Stanislovas Dailidonis, Juozapas Mineikis, Izidorius Puriuškis, o nuo 1970 m. – dabartinis klebonas Pranciškus Benediktas Tamulionis.

Literatūra

1. Pajstrietis, 2000, nr. 2, p.1–2.
2. Panevėžio rytas, 1995, liepos 21, p.9–10.